

Asia: VN/31658/2024

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi eräiden tekoälyjärjestelmien valvonnasta annetun lain muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit hallituksen esitysluonnoksesta.

Jos organisaationne toimii tekoälyjärjestelmien markkinavalvontaviranomaisena, mitkä ovat näkemyksenne hallituksen esityksen luonnoksen 4.2.7. kappaleeseen ”Tiedonhallinnan muutosvaikutukset” organisaationne koskevan tiedonhallinnan osalta?

Työsuojelun vastuualueet pitävät hyvänä asiana sitä, että testiympäristön perustamiseen, ylläpitämiseen sekä hallinnointiin liittyvät velvollisuudet keskitetään Liikenne- ja viestintävirasto Traficomille, koska Liikenne- ja viestintävirastoa on jo sääntelyn toimeenpanon I-vaiheessa päätetty esittää kansalliseksi keskitetyksi yhteyspisteeksi. Tällöin on luontevaa, että myös osallistumista testiympäristöön haetaan Liikenne- ja viestintävirastolta ja markkinavalvontaviran-omaisia kuullaan hakemuksen käsittelyvaiheessa ennen osallistumisen hyväksymistä. Työsuojelun vastuualueiden näkemyksen mukaan tämä vähentää markkinavalvontaviranomaisten hallinnollista taakkaa ja helpottaa palvelun tarjoajien osallistumista, koska käytössä on ns. yhden luukun periaate.

Lainvalmistelija on laatimassaan lakiesityksessä esittämässä, että Liikenne- ja viestintävirasto ja ne markkinavalvontaviranomaiset, joiden valvonnan alaan kuuluva tekoälyjärjestelmä on testauksen kohteena, vastaavat tekoälyasetuksen 57 artiklassa ja 58 artiklan 4 kohdassa tarkoitettujen toimivaltaisten viran-omaisten tehtävistä sääntelyn testiympäristössä.

Lakiesityksen yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan edellä mainitut tehtävät liittyvät testiympäristösuunnitelman ja sääntelyn testiympäristöön osallistumisen ehtojen hyväksymiseen (57 artiklan 5 kohta), sääntelyn testiympäristön toiminnan aikana annettavaan neuvontaan, tukeen ja ohjaukseen toimijalle (57 artiklan 6 ja 7 kohta), kirjallisen todisteen ja loppuraportin laatimiseen (57 artiklan 7 kohta), testausprosessin tai testiympäristöön osallistumisen keskeyttämiseen ja tätä koskevasta päätöksestä ilmoittamiseen tekoälytoimistolle (57 artiklan 11 kohta) sekä sopimiseen tekoälyjärjestelmän testaamisesta todellisissa olosuhteissa sääntelyn testiympäristön toiminnan yhteydessä (58 artiklan 4 kohta).

Edelleen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että Liikenne- ja viestintävirasto sekä tekoälyjärjestelmiä koskevat toimivaltaiset markkinavalvontaviranomaiset vastaisivat edellä

mainittujen tehtävien toteuttamisesta sääntelyn testiympäristössä. Testiympäristöön liittyvien tekoälyasetuksen 57 artiklan sekä 58 artiklan 4 kohdassa säädettyjen viranomaisten tehtävien osalta työsuojelun vastuualueet toteavat, että vastuiden jakautuminen Liikenne- ja viestintäviraston sekä markkinavalvontaviranomaisen välillä tulisi säätää tarkemmin ja pyytää näin ollen, että lainvalmistelija tarkentaisi vastuiden jakautumista Liikenne- ja viestintäviraston ja markkinavalvontaviranomaisen välillä, koska markkinavalvontaviranomaisen osallistuminen tekoälyjärjestelmän testaamiseen johtaa vääjäämättä valvonnan puolueettomuuden vaarantumiseen.

Tekoälyasetuksen 57 artiklan 7 kohdan mukaan markkinavalvontaviranomaisten on otettava kansallisen toimivaltaisen viranomaisen testiympäristössä onnistuneesti suoritetuista toimista antamat loppuraportit ja kirjalliset todisteet huomioon vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyjen nopeuttamiseksi kohtuullisessa määrin. Tämä vaatimus johtaa käytännössä tilanteeseen, jossa markkinavalvontaviranomainen on toiminut ensin konsultoivassa roolissa tekoälyjärjestelmän kehitysvaiheessa, jonka jälkeen mahdollisesti kohdistaa markkinavalvontatoimenpiteitä markkinoille saatettuun tai käyttöön otettuun tekoälyjärjestelmään ja joutuu huomioimaan toiminnassaan loppuraportit ja kirjalliset todisteet, joita se on ollut itse laatimassa.

Hallituksen esityksessä em. asiaa on käsitelty lyhyesti ja päädytty toteamukseen, että markkinavalvontaviranomaisten tulisi tarvittaessa mukauttaa työjärjestystään ja toteuttaa hallinnolliset järjestelyt viranomaisen puolueettomuuden varmistamiseksi. Tekoälyasetuksen kansalliseen toimeenpanoon liittyvän lainvalmistelun yhteydessä on tunnistettu, että työsuojelun vastuualueilla ei ole riittävää ja syvällistä osaamista tekoälyteknologioista, datasta ja datalaskennasta, kyberturvallisuudesta sekä näihin liittyvistä standardeista ja oikeudellisista vaatimuksista. Em. vaatimukset ovat säädetty tekoälyasetuksen 70 artiklassa. Tämän osaamisen hankkimiseksi tarvitaan henkilöstön täydennyskoulutusta ja/tai rekrytoimista, joka vaatisi todella merkittävän lisämäärärahan kohdentamista työsuojelun vastuualueille.

Ulkopuolinen rekrytointi tullee olemaan haastavaa, koska tällaiselle osaamiselle on todennäköisesti kysyntää myös yksityisellä sektorilla. Tämä johtaa vääjäämättä siihen, että tekoälyjärjestelmiin kohdistuvan markkinavalvonnan osaaminen jää yksittäisten henkilöiden tai huonoimmassa tilanteessa yksittäisen henkilön varaan, jolloin työjärjestysten tai hallinnollisten muutosten tekemisellä ei voida taata sitä, että valvonnan puolueettomuus ja riippumattomuus eivät vaarantuisi.

Työsuojelun vastuualueiden näkemyksen mukaan lainvalmistelun vaikutusten arvioinnissa tätä asiaa ei ole selvitetty ja huomioitu riittävällä tarkkuudella. Tekoälyasetuksen toimeenpanon 1. vaiheessa antamassaan lausunnossa työsuojelun vastuualueet ovat todenneet, että ne pitävät hyvänä asiana sitä, että tekoälyasetuksen markkinavalvontatehtävät ovat hajautettu nykyisten markkinavalvontatehtävien mukaisesti tuotesektoreittain, mutta nyt ehdotettavien testiympäristöön liittyvien lisätehtävien osalta työsuojelun vastuualueet toteavat, että niiden toteuttaminen ei tule olemaan mahdollista vaarantamatta valvonnan puolueettomuutta ja riippumattomuutta.

Tästä syystä työsuojelun vastuualueet ehdottavat, että testiympäristöön liittyvien tehtävien osalta tarkasteltaisiin myös mallia, jossa testiympäristöön liittyvät tehtävät olisivat keskitetty yhdelle viranomaiselle, jotta markkinavalvontaviranomaiset eivät joutuisi tekemään valintoja konsultoinnin sekä puolueettoman ja riippumattoman valvonnan välillä.

Tiedonhallinnan muutosvaikutukset työsuojelun vastuualueiden tiedonhallinnan osalta

Tiedon hallinnan osalta työsuojelun vastuualueiden osalta ei ole tunnistettu muutostarpeita, koska työsuojelun vastuualueiden käyttämä asianhallintajärjestelmä USPA täyttää vaatimukset turvallisuusluokan IV asiakirjojen salassapidolle ja suojaukselle.

Tarnaala Eerik
Etelä-Suomen aluehallintovirasto

Lukkari Teemu
Etelä-Suomen aluehallintovirasto - Aluehallintovirastojen työsuojelun
vastuualueiden lausunto